תנ״ך · דרשות ודרושים

בקע לגולגולת (ליקוטים)

רבי אליהו אלמאליח

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בקע לגולגולת (ליקוטים)

רבי אליהו אלמאליח

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בקע-לגולגולת-ליקוטים/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

חידושי אחרונים:

כתב הרב יד מלאכי ז"ל בכללי המ' אות תי"ד וז"ל. משנת ראב"י קו"ן. הוא כלל מוסכם בש"ס לא מצאנו ולא ראינו מי שחולק בזה עיין פ' החולץ מט' ב' תניא שמעין בן עזאי אומר מצאתי מגלת יוחסין בירושלם וכתיב בה וכו' וכתוב בה משנת ראב"י קו"ן ותו תניא בפ"ו דגטין ס"ז א' איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים וכו' משנת ראב"י קו"ן וכו' ע"ש וע"ע פ"ו דעירובין ס"ב ב' קי"ל משנת ראב"י קי"ן וכן בכמה דוכתי בגמ' וכלהו רבואתה קמאי ובתראי אשרוהו וקיימוהו כידוע אין צורך להאריך בזה האף אמנם מדי עברי בכללי הרב חוות יאיר שבסי' צ"ד ראיתי אליו ז"ל שכתב ע"ש הרא"ש ה"ק הלכות טומאה דרב לא ס"ל כלל זה ע"כ ואמת תדבר דבהשקפה ראשונה נבהלתי מראית איך אפשר דיצא מלפני הרא"ש ז"ל כיון דלא אשכחן בכולי תלמודא מאן דפליג בהא אך אחרי עומדי על עיקרן של דברים קא חזינא דאדרבא הפך מזה כתב הרא"ש ז"ל וז"ל שם ואע"ג דברייתא דתני רב כהנא בראב"י אתייא כר"י וקי"ל משנת ראב"י קו"ן ואפילו יחיד נגד רבים כדמוכח בפ' הבא על יבמתו אפ"ה לא דחינן מימרא מפורשת דר"ח אמר רב מכללא דמשנת ראב"י קו"ן דהא רב גופיה אית ליה משנת ראב"י קו"ן כדמוכח ביבמות ס"א והכא לא ס"ל כוותיה אלמא לא מסתבר כוותיה א"נ הך מתניתא דראב"י רב כהנא הוא דתני לה ולא מתנייא בי ר"ח ור"א ולא מותבינן מנה בי מדרשא וכן דעת הרמב"ם עכ"ד ואני אוסיף על השמועה דהכי מוכח תו דרב אית ליה הך כללא דמשנת ראב"י קו"ן בפ"ג דברכות כ"ג ב' יעו"ש הרי בבירור שדברי הרא"ש ז"ל מוכיחין הפך דבריו ואי האי נמי דכתב הרא"ש קא סמיך אכתי הבל הביא גם הוא דמ"ש א"נ הך מתניתא דראב"י רב כהנא הוא דתני לה וכו' מאן דשפיר חזי בלבבו יבין דע"ך אברייתא דפ"ג מינין מ"ג ב' דאייתי לעיל מניה קאי דפריך שם בגמ' והא תני רב כהנא ברבי אב"י לה מטמא ואינו מטמא לאברים וכו' וכלומר דכל היכא דלא קאמר תניא או ת"ר לאו סתמא דתלמודא קאמר לא וממילא דלא מתנייא בי ר"ח ור"א ולא מותבינן מניה בי מדרשא אלא דאף לפי מחשבתו אשר חשב כפי הנראה דמ"ש הרא"ש דרך מתניתא דראב"י רב כהנא הוא דתני לה אמשנת ראב"י קו"ן קאי פליאה דעת ממני איך אפשר להבין כן בדברי הרא"ש דהא בין בפ' החולץ בין בפ"ו דגטין שהוזכר הך כללא דמשנת ראב"י בתרווייהו קאמר בש"ס תניא כנ"ל ואיך יאמר הרא"ש דרב כהנא הוא דתני לה וכו' ולא מותבינן מנה וכו' והלא בכוליה תלמודא מותבינן מהך כללא וה"ט דקאמר תניא משום דמתניא בסתמא דתלמודא וכמ"ש מוהרי"ב בס' שדה יאושע פ"ק דערלה דף קי"ח ע"ב דתניא סתמא משמע שהיא ברייתא מוסכמת וכ"כ בס' יוחסין שלהי אות א' מהאמוראים

דכל תניא שבתלמוד היא מר"ח או מר"א אלא ודאי שדברי החוות יאיר אין להם על מה שיסמוכו ואגב שטפיה לא חש לקמחיה שוב ראיתי בפי' הרא"ש של ה"ק להרי"ף ז"ל ואחזה אנכי אשית לבי שגרסת הספרים שם המוטעית אטעיתיה להחוות יאיר ששם כתוב בזה"ל א"נ אך דראב"י קו"ן רב כהנא הוא דתני לה דלא מתנייא בסתמא דתלמודא ורב לא תני לה ולא סבר לה דכל מתניתא דלא מתניא ברבי ר"א וברבי ר"ח לא מותבינן בה בי מדרשה וכן דעת הרמב"ם ע"כ ולא שת לבו גם לזאת דמה שכתוב בספרים קו"ן טעות גמור הוא וצריך למוחקו כאשר מחקתיו זה עדן ועדנין ברי"ף שלי מהני טעמי ברירי דכתיבנא לעיל להכריח דאברייתא דפ"ג מינין קאי זאת ועוד דכיון שכתב הרא"ש לעיל דאשכחן בגמ' דרב אית ליה האי כללא דמשנת ראב"י קו"ן וכאשר הוכחתי גם אני מההיא דבכורות איך יעלה בדעת שיסתור האמת הזה תכ"ד ולימא דרב לא תני לה ולא סבר לה אלא ודאי שדבריו אלה אין להם שחר והוא פלא מחכמתו הרמה איך תלה בוקי סריקי להרא"ש ז"ל שוב מצאתי להרמב"ן בס' ת"ה דף מ"ה ג' וד' שכתב כדברי הרא"ש ממש ולא הזכיר מלת קו"ן אלא כתב א"נ הך מתניתא דראב"י רב כהנא הוא דתני לה וכו' וכדכתיבנא יע"ש. עכ"ל הרב יד מלאכי ז"ל או"ב תי"ב העתקתי כל דבריו במושלם ולא חסרתי מהם כלום להראות לחכמים כמה חירופין וגידופין נאמרו על הרב חוות יאיר ז"ל מפי הרב יד מלאכי ז"ל על לא חמס עשה אלא שטעה הרב יד מלאכי והבין הבנה זרה בדבריו. א'. הבל הביא גם הוא. ב'. מאן דשפיר חזי כאלו הרב חוות יאיר לאו שפיר חזי. ג' לפי מחשבתו אשר חשב. ד'. אלא ודאי שדברי הרב חוות יאיר אין להם על מה שיסמוכו. ה'. ואגב שטפיה לא חם לקמחיה. ו'. שגרסת הספרים המוטעית אטעיתיה להחוות יאיר ז'. ולא שת לבו גם לזאת. ח'. אלא ודאי שדבריו אל אין להם שחר. ט'. איך תלה בוקי סריקי להרא"ש. וכל כך למה לפי שהבין הבנה זרה בדבריו ותלה בו בוקי סריקי שהוא הבין שמה שכתב הרב חוות יאיר ע"ש הרח"ש דרב לא ס"ל כלל זה (ועל ששה תיבות הללו חרה אפו ושפך כאש חמתו על הרב חוות יאיר ז"ל) וטעה בדמיונו וסבר שהכוונה היא על המלבוש של הכלל שהוא משנת ראב"י קו"ן דרב לא ס"ל כן והוא מכחישו ואומר אין משנת ראב"י קו"ן וזהו דבר שאפילו התינוקות שהתחילו לפתוח ספר לא יפלו בטעות כזה ומי זה ואיזה הוא שיכחיש זה הכלל שנאמר מפי התנאים הקדמונים כמו שהביא הוא בעצמו מפרק ו' דגיטין איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים משנה ראב"י קו"ן ולא שת לבי הרב יד מלאכי ז"ל לפרש הפירוש הפשטי והאמתי בדברי הרב חוות יאיר שמ"ש ע"ש הרא"ש דרב לא ס"ל כלל זה אינו על המלבוש של הכלל אלא על היוצא ממנו שהיוצא ממנו הוא כיון שמשנתו קו"ן הלכה כמותו בכ"מ

ורב ס"ל שאע"פ שמשנתו קו"ן אין הלכה כמותו בכ"מ. ואעתיק כאן דברי הרב חוות יאיר שבסי' צ"ד שהביא לנו הרב יד מלאכי ז"ל דשקיל וטרי לענין דינא והשיב לשואלו ששאל ממנו להעתיק לו הכללים שעשה הרב ז"ל בש"ס וז"ל השואל שם. ומ"מ לא אוכל עצור ברוחי מלשאול שאלה כללית בפסקי רז"ל בש"ס בדרך כלל גדול הלכה כפלוני שכולל דבריו בכל מקום שהם כמ"ש הלכה כר"ע מחבירו וכן בר' יוסי וכן ברבי ואיך יתכן זה שיהיה אדם מוצלח בכל דרכיו ומכוון אל מרכז האמת בכל דבריו ונגד כל לשון אשר יעמוד עמו למשפט מכל אדם מי ומי שיהיה ירשיע ודברי כל החולקים עליו ועמו יהיו לאין ולאפס שוא ושקר אחר כי הטעות והשגיאה כוללות כל מין אנושי עד שמבחר הנביאים טעה ואיך יזכה ילוד אשה לזה כ"ש מי הגיד לחז"ל בש"ס שזכה זה למעלה זו ואם יעתיק לי מעכ"ת אגב כללי ההלכות אשר ראיתי בבית נכאתו אדע כי מצאתי חן בעיניו עד לאחת ומתוך דברי אשר כתבתי בכללי הכללות שאחר מהם שדוקא במקום שלא פסק הש"ם וכו' וכו'. והרב ז"ל העתיק החכמים אשר פסקו כמותם בש"ס והטיל תנאים וכו' וכו' עד שהגיע לרבי אליעזר בן יעקב שאמרו עליו משנתו קו"ן שהכוונה בזה כיון שמשנתו קו"ן יוצא לנו שהלכה כמותו כתב הרב ז"ל וז"ל משנת ראב"י קו"ן עי' עירובין ד' ל"ז. דף ס"ב ע"ב. ויבמות דל"ו רע"ב ע"ש פירוש רש"י וספ"ד וד"ס א' ובכורות דכ"ג ע"ב וכתב ש"י דל"ט ע"א בשם הרא"ש גם ההגהת ס' כריתות דבק"ב מקומות ק"ל כראב"י וק"ל מגמ' דיבמות הנז' וע"ש ובר"ן פ"ק דשבועות דדוקא נגד יחיד ואפשר דגם הרמב"ם ס"ל כן ואזלא תמיהת התי"ט מס' כלאים פ"ב מ"ט ופ"ד מ"ל וע"ע תי"ט עירובין פ"ח מ"י והרא"ש בה"ק הלכות טומאה לא ס"ל כן רק ל"ש ע"ע ברא"ש פ"ג דנדרים ע"ש ברא"ש ה"ק דרב לא ס"ל כלל זה והנה ל"ד משנה דר"ה כשנזכר בברייתא הכי מוכח בתו' קידושין ס"ד ס"ב וכ"כ הרשב"ם בב"ב דקל"ח ע"א דמשנה כולל הכל מש"כ בדאיתמר במשנתנו ע' בתו' כתובות דק"ט ע"א ומנחות דל"א ע"ב אבל חין ראיה דע"כ משנה ל"ד לפי' ק"ב מקומות הנ"ל כי לא נזכר חלק המעשר מזה כי י"ל שהיו אז בימי התנאים משניות מרובים מאד משלנו כדבגמ' דחגיגה. עכ"ל הרב חוות יאיר ז"ל ואעתיק דברי הרב תי"ט ז"ל שהביא לנו הרב חוות יאיר ז"ל. בפ"ב דכלאים מ"ט כתב וז"ל. ומ"ש הרב הלכה כחכמים אע"ג דמשנת ראב"י קו"ן הכא לא אתפרש טעמיה ועיין מ"ח פ"ד. עכ"ל. ובפ"ד דכלאים מ"ח הנז' כתב וז"ל. ראב"י. וכתבו הרב והרמב"ם דאין הלכה כמותו וכתב בכ"מ ואע"ג דמשנתו קו"ן איכא למימר דשאני הכא דמשום חנינה בן חכינאי קאמר לה ואפשר דליה לא ס"ל וכו' עכ"ל. בעירובין פ"ח מ"י כתב וז"ל. כל זה ראיתי ונתון אל לבי כדי ליישב סתם מתניתין דלעיל אליבא דחכמים כ"ש שהרב והרמב"ם פסקו כחכמים

ולא השגיחו למשנתו דראב"י דקו"ן כדאמרינן בפ' החולץ משום דס"ל דלאו כללא הוא לכל מקום וכן במשנה ד' פ"ט דסוטה פסקו הרמב"ם והרב דלא כראב"י לגבי ר"ע ותדע דהא הרי"ף בפ"ק דמ"ק דפסק כראב"י יהיב טעמא משום דאמוראי כוותיה אזלי והרא"ש נמי כתב כראב"י אע"ג דלרש"י לא אזלי כוותיה ומ"מ הירושלמי מוכיח כן ואי איתא דכללא הוא לא היו צריכין לראיה אחרת. עכ"ל הרב תי"ט שהביא לנו הרב חוות יאיר ז"ל. והשתא נחזי אנן מה מצא הרב יד מלאכי ז"ל עול בדברי הרב חוות יאיר ז"ל עד שהעמיס עליו את כל התלאות הנז' ושווייה קטיל קני באגמא שהרי מצאנו ראינו דהאי כללא דמשנת ראב"י קו"ן שהיוצא מן הכלל הזה הוא שהלכה כמותו נחלקו בו הפוסקים דיש מהם שסובר שהוא בכל מקום שדבר ראב"י בין במשנה בין בברייתא הן נגד רבים הלכה כמותו ויש מהם שסובר דדיקא במשנה איתמר האי כללא ויש מהם שסובר דנגד רבים אין הלכה כמותו והרא"ש ז"ל חדש לנו בדבריו הראשונים דרב לא ס"ל שיהיה הלכה כמו ראב"י בכל מקום שדבר אף דרב בעצמו אית ליה דמשנת ראב"י קו"ן כמו שהוכיח הרא"ש ממס' יבמות והרב יד מלאכי ממס' ברכות מ"מ לא ס"ל לרב שיהיה הלכה כמותו בכ"מ שדבר ולפיכך חלק עליו בההוא דינא דטומאה. וזהו מה שהביא לנו הרב חוות יאיר ז"ל. שוב כתב הרא"ש ז"ל א"נ הך מתניתא דראב"י רב כהנא הוא דתני לה ולא מתנייא בי ר"ח ור"א ולא מותבינן מנה וכו'. כלומר דלעולם אימא לך דרב ס"ל דבכ"מ שדבר ראב"י הלכה כמותו ורב לא יחלוק ע"ז אלא דטעמא דרב דחלק על ההוא דינא דטומאה דתני רב כהנא בראב"י ס"ל לרב דההיא ברייתא רב כהנא הוא דתני לא ולא מתנייא בי ר"ח ור"א ולפיכך לא חש לה אף דאמרה משם ראב"י וחלק עליה ואי הוה ברייתא ליה מלתא לרב דראב"י הוא דאמרה לא היה חולק עליה זוהי כוונת דברי הרא"ש ולא ימצא בעולם אפילו התינוקות שהתחילו לפתוח ספר שיפרש פירוש אחר בדברי הרא"ש הללו. וא"כ דברי הרב חוות יאיר ז"ל אין בהם נפתל ועקש דכתב ע"ש הרא"ש דרב לא ס"ל כלל זה שעל ששה תיבות הללו שמצא בספרו הרעיש עליו את העולם מפני שהבין הבנה זרה בדבריו דמ"ש דרב לא ס"ל כלל זה ר"ל משנת ראב"י קו"ן דר"ל דרב הכחיש כלל זה וס"ל דמשנת ראב"י אינה קו"ן ותמהני על חכמתו הרמה איך במשך הזמן שיהיה כותב אריכות הדברים הללו שבלי ספק צריכים איזה זמן ולא נתעורר לחזור מהבנתו הזרה הזאת ולפרש דברי הרב חוות יאיר כפשטן שהם פשוטים מלפניהם ומלאחריהם שהן הן דברי הרא"ש ממש דרב אף דאית ליה שמשנתו קו"ן מ"מ לא ס"ל שיהיה הלכה כמותו בכ"מ שדבר אלא יש מההלכות שאמר ראב"י שאין הלכה כמותו ולפיכך חלק עליו רב בההוא דינא דטומאה שאמר רב כהנא משמו. ומ"מ צריכין

אנו לומר על כרחנו שמה שרמז לנו הרב חוות יאיר ז"ל דהרא"ש כתב דרב לא ס"ל כלל זה הוא דוקא לפי דברי הרא"ש הראשונים אבל לפי דבריו האחרונים רב ס"ל דהלכה כמו ראב"י בכ"מ שדבר ומה שחלק על ההוא דינא דתני רב כהנא בראב"י הוא משום דההיא ברייתא לא מתניא בי ר"ח ור"א ולפיכך לא חש לה וכמש"ל. ומעתה לכו נא ונוכחה על הרב יד מלאכי איך יצאת המכשלה הזאת מלפניו לאשוויי להרב חוות יאיר ז"ל קטיל קני באגמא ח"ו וטעה בדבר שאפי' התינוקות לא יטעו בו. הן קדם ובראשונה כתב שמלבד שלא מצא להרא"ש כדבריו אלא שמצא הפך דבריו. כאלו הרב חוות יאיר ז"ל עינים לו ולא יראה ח"ו שהרא"ש כתב דרב אית ליה האי כללא דמשנת ראב"י קו"ן כמו שהביא ממס' יבמות. ואח"כ כתב ואי האי נמי קא סמיך הבל הביא גם הוא דמ"ש א"נ הך מתניתא דראב"י רב כהנא הוא דתני לה וכו' מאן דשפיר חזי יבין דע"כ אברייתא דפ"ג מינין מ"ג ב' דאייתי לעיל מניה קאי דפריך שם בגמ' וכו' כמה שהעתקתי. הדור אתם ראו איך הרב יד מלאכי ז"ל תלה בוקי סריקי בהרב חוות יאיר ז"ל שיבין הבנה כזאת ריקה בוקה ומבולקה, דמ"ש א"נ הך מתניתא דראב"י ר"כ הוא דתני לה קאי על הכלל של משנת ראב"י קו"ן שזה הכלל רב כהנא אמרו ומי הוא זה ואיזה הוא אפילו תינוק שבתינוקות שיוכל לחשוב כזאת שרב כהנא הוא מאריה דהאי כללא והלא הכלל הזה נאמר מפי התנאים הקדמונים. אח"כ כתב אלא דא לפי מחשבתו אשר חשב כפי הנראה (לו לבדו נראה ולא לכל תלמיד ומבין) דמ"ש הרא"ש דרך מתניתא דראב"י רב כהנא הוא דתני לו אמשנת ראב"י קו"ן קאי. עכ"ל. מתחלה אמרה כמסתפק וכתב ואי האי נמי סמך וכו' ואח"כ החליט הדבר וכתב אלא דאף לפי מחשבתו אשר חשב כפי הנראה וייחס מחשבה זו הזרה להרב חוות יאיר ז"ל דנהירין ליה שבילי דתלמודא. והאחרון הכביד שכתב וז"ל שוב ראיתי בפי' הרא"ש של ה"ק להרי"ף ז"ל ואחזה אנכי אשית לבי שגרסת הספרים שם המוטעית אטעיתיה להחוות יאיר ששם כתוב בזה"ל א"נ הך דראב"י קו"ן רב כהנא הוא דתני לה וכו' ולא שת לבו גם לזאת דמה שכתוב בספריהם קו"ן טעות גמור הוא וצריך למוחקו כאשר מחקתיו זה עדן ועדנין ברי"ף שלי מהני טעמי ברירי דכתיבנא לעיל להכריח דאברייתא דפ"ג מינין קאי וכו'. עכ"ל. והנה הרב יד מלאכי ז"ל הראנו גבורותיו ונירא‌ותיו שמחק מן הספרים תי' קו"ן מה שלא יכול לעשות זולתו והרב חוות יאיר ז"ל נפל ברשת הטעות הזה ואטעייא ולא היה בו כח ולא חכמה להטעות טעות כזה שהוא טעות הניכר והלא אנחנו קלי הערך כשיבא לידינו טעות הניכר כזה שאינו אלא טעות הדפוס אנחנו מטעים אותו בשתיקה בלי שום התפארות לפי שאינו דבר חכמה והוא התפאר עלינו שמחקו ברי"ף שלו ולא באותו מצב מדי עברו בכללי

הרב חוות יאיר אלא עדן ועדנין קודם ואף גם זאת לאו בשתיקה מחק אלא שהטריח את עצמו לתת טעמא על מה ועל מה חק ולא סמך על המבין:

כתב בספר ויאמר יצחק חיו"ד סי' ק"ד. מעשה היה באיש יהודי שנלב"ע במחז"ק ביום ב' וביום ערש"ק שאחריו בא לכאן אחיו מג'יבראלטאר ועדין לא שמע ממיתת אחיו עד שבא לכאן ונסתפקו אם צריך למנות לעצמו ז' ימי אבילות מיום שבא וידע או"ד כיון שהאבלים עדין היו בתוך ז' ימי אבלות ומכללם היה בנו של הנפטר שהוא גדול הבית דביתא סמיך עליה ימנה עמהם. ובתשובת השאלה הנז' הביא לנו הרב ז"ל דברי מר"ן ביו"ד סי' שע"ה ס"ח וכתב עליו ודין זה הוא ממ"ש בש"ע פ' ואלו מגלחין דף כ"ח בא ממקום קרוב מונה עמהם וכתב שם הרא"ש ז"ל דמקום קרוב פירשו הגאונים דהיינו עשרה פרסי סוגייא דחד יומא כיון דאי שמע הוי מטי הכא כחד יומא כמאן דאיתיה בהדייהו דמי. וכתב ע"ז הרב ויאמר יצחק זלה"ה וז"ל והנה ראוי לחקור במאי דקאמר כיון דאי שמע הוה מטי הכא בחד יומא דאיך יתכן שישמע במיתתו ויבא באותו יום אחר שהוא דרך יום ואף אם ימות בבקר השכם צריך שילך השליח באותו יום להודיעו ביום המחרת וכו' וכו' ובסוף דבריו כתב הרב ז"ל וז"ל ועוד אטו אם לא ישמע ובא מאליו נאמר דלא ימנה עמהם אם לא שנאמר דמאי דקאמרי הגאונים כיון דאי שמע יכו' אינו ר"ל שצריך שיהיה שהות לשמוע ולבא אלא ר"ל כיון שאם היה במציאות ששמע היה יכול לבא באותו יום מונה עמהם אבל לעולם שא"ץ שישמע באותו יום שמת עכ"ל הרב ז"ל. ואח"ר מכבוד הרב ז"ל הדברים הללו שכתב ועוד אטו אם לא ישמע ובא מאליו נאמר דלא ימנה עמהם הם משוללי הבנה ומה שסיים אבל לעולם שא"ץ לשמוע באותו יום שמת אין להם הבנה כלל וכי ס"ד לומר שהגאונים אמרו שצריך לשמוע באותו יום והלא אם היה שומע באותו יום היה חל עליו האבלות במקום שהוא שם ויתאבל שבעת ימים שלמים ובפרט מה שכתב בתחלה. ועוד אטו אם לא ישמע ובא מאליו נאמר דלא ימנה עמהם. הם משוללי הבנה ביותר דאם היה בא ביום ראשון לא היינו צריכים עוד לדין זה דהרי הוא עמהם ביום ראשון שהוא התחלת האבלות ובודאי שימנה עמהם. עוד כתב הרב ז"ל וז"ל שוב מצינו לרש"י פרק וא"מ וז"ל מונה עמהם עם האבלים שבאותו מקום הואיל דבמקום קרוב הוא ויכול לבא בתחילת האבלות חשבינן ליה כמו דאתא ע"כ הרי דרש"י השמיט כיון דאי הוה שמע וכו' לומר דלאו דוקא וכו' עכ"ל הרב ז"ל. ונוראות נפלאתי על הרב ז"ל שכתב דברים אלו דרש"י השמיט כיון דאי הוה שמע לומר דלאו דוקא וכו' כאלו לשון זה הוא לשון הש"ס והלא לשון זה אינו אלא מדברי הגאונים ורש"י מפרש הש"ס ולא יצדק לומר עליו שהשמיט דברי הגאונים ואפשר שרש"י ז"ל לא

ראה ולא שמע דברי הגאונים והוא גאון והם גאונים ואינו חובה לשני נביאים שיתנבאו בסגנון אחד ולא עוד אלא שכתב הרב ז"ל לומר דלאו דוקא שרצונו לומר שרש"י אומר לנו שמ"ש הגאונים דאי הוה שמע הוא לאו דוקא ודברי הגאונים לא הביא לנו רש"י כדי שנאמר שנתכוון עליהם ואינו מפרש אלא הש"ס:

עוד כתב הרב ז"ל וז"ל אתאן לנ"ד דכיון שהוא דרך ים ואין גבול לדרך עדין אפשר לומר דמונה לעצמו אמנם כד דייקינן פורתא נראה דעכ"פ יש במציאות שיכול לצאת מג'יבראלטאר ביום המיתה ולהגיע כאן באותו יום וכמה פעמים מפליגים משם ובאים באותו יום מונה עמהם וכן נראה מדקדוק לשון מר"ן בש"ע שכתב וז"ל שאפשר שיבא ביום א' ע"כ דמדכתב דאפשר שיבא נראה דהיכא שיש צד אפשרות שיבא ביום א' מונה עמהם וכן הוא לשון הרמב"ם פ"ז מהל' אבל הל' ד' יעו"ש. דאלת"ה הגע עצמך אם הקרוב היה בטאנג'א שהוא דרך יום א' וכשמת המת בכאן היה רוב גשמים ותגבורת נהרות שא"א לבא אפילו בשנים ושלשה ימים ואתרמי שבא ביום ה' או ו' לאבלות האם נאמר דמונה לעצמו דא"כ נתנו חז"ל דבריהם לשיעורים אם יכול לבא או לא ולזה היה צריך שיאמרו ב' תנאים שהוא דרך יום וגם שיכול לבא באותו יום דהיינו שאין שום עיכוב לביאתו אלא ודאי כיון שחז"ל נקטי דרך יום ממילא נשמע דאף את"ל שאינו יכול לבא מחמת איזה עיכוב אפי"ה כיון דאם לא היה שום עיכוב היה יכול לבא מונה עמהם אף אנן נימא בנ"ד דהגם דכשאין רוח מצויה לבא מג'יבראלטאר אין יכול לבא באותו יום מ"מ כיון שיש במציאות כשיש רוח טוב להביא הספינה יכול לבא בי ביום מונה עמהם ומה גם בימים האלה שיש ואפוריס אם יזדמן ואפור יכול לבא בו ביום ואין הרוח מעכב. עכ"ל:

ולא ידענא למה נסתפק הרב בדרך ים יותר מדרך יבשה ומי זה אמר שחז"ל דברו בדרך יבשה ולא בדרך ים והלא שקולים הם שדרך ים מג'יבראלטאר לטיטואן הוא שלשה או ארבעה שעות אם אין עיכוב מחמת הרוח וכיוצא ומטאנג'ה לטיטואן הוא דרך יום אם אין עיכוב מחמת תגבורת הנהרות וכיוצא ולמה פשוט לו בהא יותר מאידך ואם יש סברא לחלק ביניהם א"כ מאי מייתי מיבשה לים דנימא דדוקא ביבשה הוא אף אם עכבוהו קרנות ותגבורת גשמים העיכוב כמאן דליתיה אבל בים לא. וסוף סוף לא פירש לנו הרב הספק שיש לו בדרך ים יותר מדרך יבשה:

שוב כתב הרב ז"ל וז"ל ובספר לקח טוב הביא דברי הריטב"א בחידושיו וז"ל ת"ר ג' ימים הראשונים בא ממקום קרוב מונה עמהם פירוש שהיה במקום קרוב בשעת קבורה ופירשו הגאונים ז"ל שהוא מהלך עשרה פרסאות דהוא סוגייה בינונית דחד יומא

וכדאיתא בפסח ב' דכיון שכן הרי הוא כאילו עמהם וכו' ע"כ הרי שלא הזכיר בדבריו כיון דאי שמע כמו רש"י ז"ל שהשמיטו לומר דלאו דוקא והעיקר הוא המרחק גם ממ"ש הריטב"א ז"ל וכדאיתא בפסח ב' למדנו שהעיקר הוא המרחק אף אם היה לו אונס שלא היה יכול לבא שהרי בפסח ב' קי"ל דאם שגג או נאנס ולא הקריב בראשון אם הזיד ולא הקריב בשני חייב כרת ואמרו בש"ס פסחים דף צ"ד היה עומד לפנים מן המודיעית ואין יכול לכנס מפני גמלים וקרונות המעכבות אותו יכול לא יהיה חייב ת"ל ובדרך לא היה והרי לא היה בדרך ע"כ וכתב הרמב"ם וכו' וכו' נמצא דגבי פסח דקי"ל מי שהיה בדרך רחוקה בראשון והזיד בשני פטור כמ"ש הרמב"ם שם אמרינן דמי שהיה מן המודיעית ולפנים שהיה יכול לבא ביום י"ד אף שעכבוהו גמלים וקרונות הו"ל כאלו היה בירושלם ואם הזיד בשני חייב הרי שהכל תלוי במרחק בשיעור הדרך ואף שהיה לו אונס שאין יכול לבא הוה ליה כאלו היה עמהם אוף ה"נ דכוותה והגם שיכול הדוחה לדחות דשאני התם דגלי קרא ובדרך לא היה אי אפשר לומר זה שהרי הריטב"א ז"ל השוה דין האבל לפסח כמ"ש והן לו ירא דהכא בנ"ד שהוא דרך ים יש להסתפק בדין זה הרי כתב הרט"ז בסי' שצ"ז סק"ב דספק אבלות להקל והביא שם וכו' עכ"ל הרב ויאמר יצחק ז"ל. הרי שהרב ז"ל הבין בדברי הריטב"א שכתב וכדאיתא בפסח ב' הוא להשוות דין האבל לפסח ב' ועליו בנה יסודו לפשוט ספקו. ואחר המחי"ר מכבוד תורתו הנפלאה לא דקדק כל הצורך שהריטב"א ז"ל מעולם לא נכנס בספק זה עד שנאמר עליו שהביא ראיה מפסח ב' ומ"ש הריטב"א ז"ל וכדאיתא בפסח ב' כוונתו פשוטה דקאי על מ"ש ופירשו הגאונים שהוא מהלך עשרה פרסאות דהוא סוגייא בינונית דחד יומא (וכדאיתא בפסח ב') ועלה כתב וכדאיתא בפסח ב' רצונו לומר דהאי עניינא שמהלך בינוני דחד יומא איתיה בפסח ב' כלומר פרק מי שהיה טמא דאיירי בדיני פסח ב' שהפרקים הראשונים של מסכת פסחים מדברים בדיני פסח א' וזה הפרק מדבר בפסח ב' והראשונים קראו לפרק זה פסח ב' על שם עניינו ולא ע"ש התחלתו כשאר פרקים משום לישנא מעלייא כדי שלא יאמרו מי שהיה טמא לשון מגונה וענין זה הסוגייא בינונית וכו' מקורו הוא בפרק הנז' וכמדומה לי שלא בא בשום מקום אחר בש"ס ולמדתי זה מן המראה מקום של הש"ס שענין זה בא באותו פרק בדף צ"ג ובדף צ"ד ובדף צ"ג רשם המ"מ לקמן צ"ד. ובדף צ"ד רשם לעיל צ"ג. ובשני הדפים לא רשם עוד שום מקום אחר בש"ס משמע שלא נמצא ענין זה בכל הש"ס אלא בפרק הנז' והרב ויאמר יצחק ז"ל השיא דברי הריטב"א ז"ל לכוונה אחרת אשר לא עלתה על דעת הריטב"א ז"ל ועליה בנה יסודו ודו"ק בכל זה: ראיתי בספר ויאמר יצחק לכמהריב"ו זלה"ה דבר מתמיה לפענ"ד ולא אחשוך עטי מלכותבו והוא

בחח"מ סי' קמ"ט וסימן זה עשה ממנו הרב ז"ל שלשה פסקים. והשאלה היתה ברו"ש שהי"ל שותפות בנ"מ עסק מו"מ וראובן הטיל לכיס השותפות כו"ך וכו' ושטר השותפות היה מכת"י ראובן בזה"ל אני החותם למטה קבלתי מאת פ' כו"ך וכנגדם אני מניח כו"ך ונשתתפנו שו"ג מהיום ועד זמן כו"ך והכל הוא בידי וברשותי לעשות בהם מו"מ ובנאמ"ג וכו' ואחר עבור זמן מה חדשו כת"י אחר בשותפות אחרת מכת"י ראובן הנז' והוסיף וכו' וכו' כאשר יעויין בספרו. ותשובת הרב ז"ל בענין הטענות שנפלו בין רו"ש האריך הרחיב למעניתו כאשר יעויין בספרו. ובענין שטר השותפות שהיה מכת"י ראובן וכתוב בו ובנאמ"ג וכו' מענין זה עשה הרב ז"ל פסק בפ"ע וכתב וז"ל ובענין הנאמנות לזה היה צריך לראות הלשון הכתוב בכת"י לידע להיכן הדין נוטה ובשאלה באו הדברים בקיצור ותמהנו על המראה שכיון שהחכם מסדר השאלה הנה הוא גס הוא משיב כהלכה למה זה כתב בתשובתו וז"ל ועל ענין השבועה שטוען שמעון שישבע ראובן לא ראינו לשון הכת"י בדיוק דלפי המובן מלשון השאלה שבא בקצרה נראה דנאמנות זו לא שייכא וכו' ע"כ שכיון שהוא סדר השאלה כמבו' בדברי הסופרים המעתיקים למה זה הוא מתרעם על השאלה שבא בקצרה שכיון שהיא שאלת חכם הא"ל לחפש אחר הכת"י ולהעתיק הדברים ככתבם וכלשונם שכך היא דרכה של תורה והשתא מיהא ע"פ הדברים אשר באי בשאלה שהכתב יד כתוב וחתום מיד ראובן וכתוב בו וז"ל אני ח"מ קבלתי מפ' כו"ך וכו' והכל הוא בידי וברשותי לעשות בהם מו"מ ובנא"ג וכו' ע"כ היה נראה לומר שכיון דכתב זה חתם בו ראובן ונתנו ביד שמעון א"כ מ"ש בו ובנא"ג וכו' היינו שראובן האמין לשמעון כדרך כל המתחייבים בכתב ידם ונותנין אותו לבעל הממון והגם שגם ראובן הניח מעותיו בשותפות מ"מ כיון שהכל בידו הוצרך להאמין לשמעון על מעותיו שביד ראובן או נלך לדרך אחרת שמ"ש ראובן בכת"י ובנאמ"ג וכו' היינו ששמעון האמינו ופירוש הדברים שכתב הכל הוא בידי לעשות בהם מו"מ ובנא"ג וכו' ר"ל שעמ"כ קבלם ראובן לעשות בהם מו"מ ונשתתף עמו ע"מ שיהיה הוא נאמן וכמו שטוען ראובן וז"ל אדעתא שאהיה נאמן נשתתפתי עמך כמ"ש בשאלה ומה שניתן הכת"י ביד שמעון היינו אחר שהכל הוא ביד ראובן כדי לתובעו על ממונו שבידו וכשיתבענו שמעון בכת"י זה שוברו בצדו שאינו יכול להשביעו שבועת השותפים מפני הנאמנות גם עדין יש להסתפק ולומר דמ"ש ובנא"ג וכו' ר"ל ששניהם האמינו זל"ז וזל"ז שמע"כ נשתתפו וא"כ צריכים אנו לבאר מה שהד"ן לכל צד מהצדדים הנז'. וכן עשה הרב ז"ל וכתב וז"ל והנה אם פירוש הדברים כמו הצד הא' שראובן החתום האמין לשמעון אם הדברים ככתבם שמ"ש בכת"י הוא ובנא"ג וכו' ולא יותר יכולים אנו לומר שמה שהאמינו' היינו על פרעון

הקרן שבידו שנאמן שמעון לומר שעדין לא נפרע אבל שבועת השותפים וכו' וכו' כאשר יעויין בספרו. ואם הנאמנות הכתוב בכת"י היינו ששמעון האמין לראובן וכמו שטען ראובן אדעתא שאהיה נאמן נשתתפתי עמך כמש"ל בשאלה לזה נאמן ראובן בטענתו ואף אם כופר שמעון ואומר שהוא לא האמינו אלא שראובן כתב כן בכת"י בלי ידיעתו לאו כל כמניה אחר שהכת"י היה מונח אצלו ובודאי שראה מ"ש בו ואם לא האמינו הי"ל לצווח מיד ולהחזיר לו הכת"י לשיעשה כת"י אחר בלי נאמנות וגדולה מזו מצינו להרב כנה"ג וכו' וכו'. ולצד שנאמר שהאמינו זל"ז וזל"ז נא"ג וכו' מוכרחים אנו לומר שהנאמנות הוא לכל א' למה דשייך ביה דהיינו שהנאמנות שהאמין ראובן לשמעון היינו לגבי קרן המעות שביד ראובן וכו' וכו'. כאשר יעויין כל זה בספר ויאמר יצחק קחנו משם וחקירתי על הרב ז"ל היא וכי כך היא דרכה של תורה? ומה השיב לשואלו דבר והיכי לידיינוה דייני להאי דינא כשיבא לפניהם כת"י בסגנון זה אני החותם למטה קבלתי מאת פ' כו"ך וכנגדם אני מניח כו"כ והכל הוא בידי וברשותי לעשות בהם מו"מ ובנאמ"ג וכו'. וזה אומר בכה וזה אומר בכה זה אומר אתה האמנתני וזה אומר לא כי אלא אתה הוא שהאמנתני הנאמר להם אם הפירוש הוא כך הדין יהיה כך ואם הפירוש יהיה כך הדין יהיה כך ל הלא יאמרו לנו ואתם מה אתם אומרים ומה היא הכרעתכם בפירוש הכת"י הזה והי"ל להרב ז"ל להכריע בראיות מדברי הפוסקים מהו הפירוש האמתי שבשלשה פירושים ואם חפש ולא מצא ונשאר הדבר אצלו בספק הי"ל לפרש זה ולומר שהדבר שקול ועכשיו שהדבר נשאר שקול יהיה הדין כו"כ ולענ"ד דבר זה הוא מתמיה עד מאד ובפרט תמהתי על מ"ש בצד השני שהפירוש הוא ששמעון האמין לראובן וכתב ואם כופר שמעון ואומר שהוא לא האמינו אלא שראובן כתב כן בכת"י בלי ידיעתי לאו כל כמניה אחר שהכת"י היה מונח אצלו ובודאי ראה מ"ש בו ואם לא האמינו הי"ל לצווח מיד וכו'. הלא יטעון שמעון אני חשבתי שפירוש ובנא"ג וכו' הוא שהוא האמין אותי ולא שאני האמנתי אותו כיון שאפילו הרב בעצמו לא הכריע איזה מהפירושים הוא האמת וצ"ע ומצוה על החכמים ליישב. גם מ"ש בצד זה שהפירוש הוא ששמעון האמין לראובן וכתב וז"ל ולצד זה אין על ראובן חיוב שבועת השותפים שהרי כתוב בכת"י וז"ל והכל הוא בידי וברשותי לעשות בהם מו"מ ובנא"ג וכו' ע"כ מלשון זה מוכח שהנאמנות חוזר אדסמיך ליה דהיינו על המו"מ שיעשה ראובן וכמש"ל בדברי הרשב"א והריב"ש ז"ל דכשהנאמנות נקשר בשטר בענין הפרעון אף שכתוב נאמנות סתם ולא האמינו בפירוש על הפרעון אמרינן שהנאמנות חוזר על הפרעון אוף הכא נמי בנד"ד שהנאמנות נקשר בכת"י עם המו"מ אין על ראובן חיוב שבועת השותפים ושמעון חייב לישבע על מה

שנשא ונתן בשותפות עכ"ל. והוא מלתא דתמיה שהרב נסתפק בלשון זה אם הנאמנות הוא שראובן האמין לשמעון או שמעון לראובן או זל"ז וזל"ז ועכשיו הוא אומר דלשון הכת"י מוכיח שהנאמנות חוזר אדסמיך ליה דהיינו על המו"מ שיעשה ראובן וכמ"ש בדברי הרשב"א דכשהנאמנות נקשר בשטר בענין הפרעון וכו' דזה ניחא אם הפירוש הוא ששמעון האמין לראובן אבל אם הפירוש הוא שראובן האמין לשמעון א"כ הקשר הזה פרח וא"כ מה יוכיח הוכח ממנו ואם הקשר הוא קשר של קיימא א"כ למה לא הוכיח ממנו שהפירוש האמתי הוא ששמעון האמין לראובן ודו"ק:

כתוב בספר ויאמר יצחק ח"א דף צ"ט ע"ג. וז"ל נמצא לפי"ז דהכא בנ"ד אם לא היה כאן כי אם השטר משכונא הראשונה שכתוב בו שנו"ק ק"ך דורוס היה הדין נותן שיתחלק כל העודף מה שנתייקרו הדורוס מיום הודאת המש' עד היום לחצאין ולא יפרע בעל הקרקע לבעל המש' כי אם החצי ממה שנתייקרו הדורוס עד היום (לא אוכל להחריש דהאי לישנא קלילא הוא והיה ראוי לומר ויפרע בעל הקרקע לבעל המש' החצי ממה שנתייקרו עד היום כלומר שיפרע לו הק"ך דורוס והחצי ממה שנתייקרו מט"ו ועד ל"ב שהם ק"ך פעמים שמנה אוקיות וחצי שעולה בהם לערך ל"ב אוקיות לדורו שנים ושלשים דורוס פחות שמינית עם הק"ך הם מאה ושנים וחמשים דורוס פחות שמינית אבל לפי הצד השני של ברם שנייא דא לא יפרע בעל הקרקע בין הכל כי אם דוקא ששה וחמשים דורוס ורביע נמצא שחמור הצד הראשון מן הצד השני בחמשה ותשעים דורוס וחמשה שמיניות ולשון ולא יפרע בעל הקרקע וכו' נראה שהצד הראשין הוא קל מן השני. ואף שהוא דקדוק קלוש עכ"כ דרכה של תורה להיות החכם שומר פיו ולשונו כי היכי דלא לישתמעו מלוהי כמהופכים ח"ו) ברם שנייא דא כיון שכתוב בשטר המסירה שבעד סך ק' מתקאלים שהוא קרן המש' וכו' דתיבות אלו הם שפת יתר והיה די באומרם שבעד סך ק"ף מתקאלים שנו"ק ממנו מסר לו המש' וכו' ואף אם היה קונה אותו בפחות מזה זכה בו ומעשים בכל יום כשאחד מקנה השטר לחבירו מקנהו לו בפחות ממה שכתוב בו כדי לקבל המעות וכ"ש הכא שהק"ף מתקאלים שקבל בעל המש' הוא הסך העולה לק"ך דורוס בזמן ההוא לערך ט"ו אוקיות לדורו. אם לא שנאמר שמי שנמסר לו השטר חשש פן ואולי בהמשך הזמן יוזלו הדורוס פחות מט"ו אוקיות ואם היה כותב דורוס במסירה אפשר שבשעת הפדיון היה מקבל פחות ממה שנתן לכן צוה לסופר שיכתבו לשון זה שהוא קרן המש' נמצא לפ"ז דמש' במשכונה הראשונה שנו"ק ק"ך דורוס הרי בטלו מי שנמסר לו השטר וכתב ק"פ מתקאלים וא"כ עכשיו אף שהוקר הדורו לא יפרע בעל הקרקע בפדיון המשכונה כי אם ק"פ מתקאלים כמ"ש בשטר המסירה. עכ"ל

הרב ויאמר יצחק זלה"ה. והבנת דבריו הוא שמי שנמסר לו השטר בכוונה מכוונת ליה לסופר שיכתוב ק"ף מתקאלים שהוא קרן המשכונה כדי שקרן המשכונה שהיה ק"כ דורוס יתבטל ויחזור ק"ף מתקאלים ונתן טעם הרב ז"ל דמה ראה על ככה זה שנמסר לו השטמ"ש לבטל הקרן שהיה דורוס ולהחזירו למתקאלים שחשש פן ואולי בהמשך הזמן יוזלו הדורוס פחות מט"ו אוקיות ואפשר שבשעת הפדיון היה מקבל פחות ממה שנתן כלומר שבשעה שנתן המעות היה שוה הדורו ט"ו אוקנות: שעולה לק"ך דורוס ק"ף מתקאלים ובשעת הפדיון יוזל הדורו ולא יהיה שוה ד"מ כי אם עשרה אוקיות ואם לא היה מבטל הקרן ולהחזירו מתקאלים היה מקבל בשעת הפדיון ק"ך דורוס שלא יהיו שוים בזמן ההוא כי אם ק"ך מתקאלים ובשעה שנתנם היו שוים ק"פ לכן צוה לסופר וכו' כדי שבשעת הפדיון יטול ק"פ מתקאלים שהם ק"פ דורוס כך נראה הבנת דבריו ומביא אחר לא מצאתי ואם כך הוא אינם אלא דברים תמוהים וכי בשופטני עסקינן שיסבור שהדבר תלוי בו ובצוואתו לסופר שיכתוב שהוא קנן המשכונה יגיע למחוז חפצו לגבות מבעל הקרקע ק"ף דורוס במקום ק"ך דורוס? דהלא בעל הקרקע יאמר לו אני מה שקבלתי הוא ק"ך דורוס ואיך אתה אומר לי שאתן לך ק"פ דורוס. וגם הסופר ההוא דהיה גם הוא מן השופטנים ולמה לא פקח את עיני מי שנמסר לו השטר ויאמר לו אין אתה מועיל כלום בזה דאף אם יוזלו הדורוס לא תקבל כי אם ק"ך דורוס ותו לא ועוד למה לא חשש מי שנמסר לו השטר כי אם לשמא יוזלו הדורוס ולא חשש לשמא יוקרו כמו שהיה עכשיו שלא יקבל כי אם ששה וחמשים דורוס ורביע במקום ק"ך דורום שנתן? והלא טוב טוב היה לו להניח הדבר כמות שהוא לא יחליפנו ולא ימיר אותו. ובפרט מה שכתב הרב בסוף דבריו וז"ל ואין לומר שמ"ש במסירה הנז' תיבות אלו שהוא קרן המשכונה כתבוהו הסופרים שלא בדקדוק רק כיון שבאותו הזמן היו שוים הק"ך דורוס כן כתבו דבר זה בשטר. דבר זה א"א לאומרו שכיון שבמסירה הראשונה כתבו הסופרים כן וגם במסירה הב'. כתבו כן ודאי שכיון נכתבו לשמא יוזלו הדורוס ומה גם שהכי כתב מר"ן בסס"י ס"א סט"ו מדקדקים לשון השטר ודנין ע"פ אותו דקדוק וכיון דתיבות אלו שהוא קרן המש' הם שפת יתר ואין צורך לכותבם אמרינן לישנא יתירה לטפויי אתא כדי שיפרע לו בעל הקרקע ק"ף מתקאלים עכ"ל. דלכאורה נראה דלקושטא דמלתא קאמר הרב שמי שנמסר לו השטר יש לאל ידו לגבות מבעל הקרקע ק"פ מתקאלים אף אם יהיו שוים ק"פ דורוס והראיה שהביא ראיה מדברי מר"ן דמדקדקים לשון השטר ודנין ע"פ אותו דקדוק ואם כך הוא אינם אלא מן המתמיהים. ומ"ש בתחלת דבריו דבר זה א"א לאומרו שכיון שבמסירה הראשונה וכו' הוא דבר תמוה שהרי יש כאן גופות מוחלקים שהמסירה

הראשונה היתה ללוי והמסירה הב' היתה ליהודה ובשלמא אם היה במציאות ששני המסירות היו לאדם אחד היינו יכולים לומר כמ"ש הרב שכיון שבשני המסירות שהם של אדם אחד כתבו כן ודאי שכיון וכתב אבל עכשיו שהם של שני בני אדם אדרבא מה שנוכל לומר הוא בהפך שלא בכוונת המכוון נכתב כן אלא שהסופר שכתב המסירה של לוי ליהודה העתיק הדברים כמות שהיו במסירת שמעון ללוי שהרי שטר משכונה אחד הוא ונכתבו בו שתי המסירות והסופר שבא לידו המסירה הראשונה העתיק ממנה וכתב גם אותם התיבות שהו"א קר"ן המשכונ"ה כמו שראה אותם במסירה הראשונה אף אם נאמר שהם שפת יתר ואין צורך בהם. עוד כתב הרב וז"ל וגדולה מזו מצינו להרב מהרש"ך ח"ב סי' ג"ן שנשאל הרב ששמעון בקש מראובן שיוציא בעדו קצת משאות מבית המכס וכן עשה ראובן והוציאם מבית המכס ופרע בעד שמעון המכס של המשאות הנז' ובין כך ובין כך נלב"ע שמעון ובא ראובן ותבע מיורשי שמעון שיפרעו לו מה שפרע בעד אביהם להוצאת הסחורות מבית המכס ובשעה שפרע ראובן הממון בבית המכס היו הגרושי"ם בכו"כ וכשבא ראובן ליפרע מן היורשים כבר נתייקרו הגרושי"ם ותבע ראובן מהיורשים שיפרעו לו הסך של הגרושים שפרע בעד אביהם לבית המכס והשיב הרב וז"ל משפט דין זה מתחלק על ב' פנים אם לאחר שהוציא ראובן הנז' מהמכס שמשאות של שמעון עשה חשבון עמו ועשו סכום החוב בסך מעות באופן זה אעפ"י שבשעה שפרע ראובן הנז' המשאות המכס פרע בגרושי"ם לאיזה ערך שהיה אז אין שמעון חייב להחזיר לו הסך של הגרושי"ם שנתן רק סך המעות ואע"פ שכפי סך הגרושי"ם נמצא שמחזיר לו פחות אמנם אם בשעה וכו' עכ"ל מבואר מדבריו שאף שראובן פרע בעדו כו"כ גרושי"ם מ"מ אחר שכשעשו חשבון זקף עליו כו"כ מעות יפרע לו עתה מעות אף שהמלוה מקבל פחות ממה שנתן בעדו כ"ש הכא בנ"ד שכתב בשטר המסירה ק"פ מתקאלים שהוא קרן המשכונה שזה הסך שנתן יהודה וזה הסך עצמו הוא מה שמקבל עכשיו מבעל הדורות ואינו מפסיד שום דבר ואחר שכבר בטל הסך של הדורוס הכתוב במש' הראשונה וכתב שקרן המשכונה הוא ק"פ מתקאלים הדבר פשוט שלא יתן לו כי אם זה הסך דוקא. עכ"ל הרב ויאמר יצחק ז"ל. ותורה היא וללמוד אני צריך שדברי הרב הללו שגבו ממני ולא יכולתי להולמם. חדא דהא דינו של מהרש"ך הוא דין פשוט שאם זקף עליו הגרושי"ם שנתן לו במעות והוקרו הגרושי"ם שלא יפרע לו כי אם מעות אף שמקבל עתה גרושי"ם פחות ממה שנתן דהוא סבר וקבל ומה ראיה מביא ממנו לנדונו דהוא מלתא אחרינא דהכא נכנסנו לבית הספק מפני שבשטרי העיקרי של המשכונה היה כתוב ק"כ דורוס והיה מקום לומר שאף שבמסירה כתוב ק"פ מתקלים יש לו כח

לגבות מבעל הקרקע כל הק"כ דורוס במושלם לפי שהכח שהיה לבעל המשכונה מסר אותו למי שנמסר לו השטר אלא שהרב ז"ל נראה לו שכיון שכתב בשטר המסירה ק"פ מתקאלים שהו"א קר"ן המשכונ"א מי שנמסר לו השטר בטל הקרן שהיה דורוס והחזירו מתקאלים ולפיכך לא יגבה אלא ק"פ מתקאלים שעולה בהם נ"ו דורוס ורביע ויפסיד ס"ד דורוס נכי רביע ולזה היה צריך ראיה לסברתו זאת ומדברי מהרש"ך אין כאן שום נדנוד ראיה ומאי מייתי מניה? ועוד מה שעשה חילוק בין שני הנדונים וכתב על נדון מהרש"ך וגדולה מזו ולמד נדונו מכ"ש מההיא דמהרש"ך וכתב דבההיא דמהרש"ך מפסיד ומקבל פחות ממה שנתן והכא יהודה מקבל הסך עצמו שנתן ואינו מפסיד שום דבר דברים אלו קשים להולמם שאנכי הרואה ששני הנדונים הם שוים בכל דבר ואין ביניהם אפילו כמלא נימא ונניח בנדון מהרש"ך שהיה כמו נדון המסירות שראובן פרע בעד שמעון ק"ך גרושי"ם) במקום ק"ך דורוס) והיו שוים כל גרוס ט"ו מעות (במקום ט"ו אוקיות) וכשבא ראובן לגבות מהיורשים הוקרו הגרושים והיו שוים ל"ב מעות (במקום ל"ב אוקיות) ופסק הרב מהרש"ך שלא יפרע לו רק סך המעות שזקף עליו שהיו ק"ף מעות (במקום ק"ף מתקאלים דהכא) ועולה בק"ף מעות ששה וחמשים גרושי"ם ורביע ומפסיד ממה שנתן ס"ד גרושי"ם נכי רביע כמו הכא שמפסיד ס"ד דורוס נכי רביע. הרי אתה רואה בעיניך ששני הנדונים של מהרש"ך ושל הרב ויאמר יצחק שוים בכל ובמאזנים ישאו יחד ואיך עשה חילוק ביניהם וכתב דהתם מפסיד והכא אינו מפסיד והסך עצמו שנתן הוא מה שמקבל עכשיו ואנו רואים שמפסיד ס"ד דורוס נכי רביע? ואם מפני מה שכתב שכיון שהוא בעל הסך של דורוס הכתוב במשכונה והחזירו למתקאלים נחשב כאלו לא נתן מידיו אלא ק"פ מתקאלים כיון שהוא גרם לעצמו הרי גם בנדון מהרש"ך ראובן גרם לעצמו שזקף על שמעון הק"ך גרושי'"ם שנתן מידיו בק"ף ומעות ואין לך ביטול יותר מזה ולמה לא נאמר גם שם שאינו מפסיד שום דבר אלא הסך שנתן הוא מה שמקבל עכשיו? סו"ד שכלם דברי הרב ויאמר יצחק במקום זה שגבו ממני ולא יכולתי להולמם ואם יש מי שיחזירני מטעותי ויראני שאני טועה ולא הבנתי דבריו ויעשה לי איזה ישוב שיתקבל על שכלי ולא יהיו דברי שבושים אכרע ואשתחוה לו ואעטרנו עטרות לראשי. ולענין הנדון של הרב ויאמר יצחק אני אומר (אע"פ שאמירתי אינה שוה כלום) שמי שנמסר לו השטר מעולם לא בטל הקרן של המשכונה והעבירו מדורוס למתקאלים ומה שכתב ק"ף מתקאלים הוא מפני שבזמנים החולפים היה כל משאם ומתנם במתקאלים ואוקיות וכשקנה ממני השטר משכונה מנה לו ק"ף מתקאלים בדרהאמים שהיו עוברים באותו זמן ובמעות של נחשת ודורוס לא ראה בעיניו ולכך כתבו קושטא דמלתא והיה

בעיניהם הכל דבר אחד ולא עלה על דעתם שיוקרו או יוזלו הדורוס שזהו דבר דלא הוה שכיח בזמנים החולפים ומ"ש שהוא קרן המשכונה הוא לכסות עינים לבעל הקרקע שלא יחשוב שקנאו בפחות ועשוי אדם שלא להשביע את עצמו כמו שאנו רואים בזמן הזה שאף שקונים איזה שטר בפחות ממה שכתוב בו מסתירים הדבר וכותבים שבעד הסך הכתוב בשטר שנו"ק וכו' ומדברי הרב ז"ל נראה שהיה מי שחלק עליו בהאי פסקא דדינא שכתב בסוף השאלה וז"ל והדברים פשוטים לכל מודה על האמת עכ"ל:

מדי עברי בספר אשר לשלמה הנד"מ לכמהר"ש אן' דאנאן הי"ו ר"מ של מתא פ'אס יע"ה ראיתי לו הי"ו בסי' מ"ו שהשיג על הרב ויאמר יצחק ז"ל שכתב בחח"מ סי' ר"ט דעד כאן לא אמרינן דצריך למחות בסוף כל ג' שנים אלא דוקא בלשון המחאה שכ' מר"ן בס"ד וז"ל פ' שהוא משתמש בחצרי גזלן הוא ולעתיד אני תובע אותו בדין וכו' ע"כ דכיון שכ' לעתיד אני תובע אותו ולא פי' ואמר שבכל עת וזמן שארצה אני תובע אותו בדין כשעברו ג"ש ולא תבעו וגם לא מחה אמרינן דיכול המחזיק להתנצל ולומר כשראיתי ששתק ג"ש לא נזהרתי עוד בשטרי ואמרתי דחזר בו ממחאתו הא' כמ"ש שם הסמ"ע סקי"ג אבל הכא בנ"ד שפי' במחאה ומגלה דעתו על כל ימי הארץ וכו' ובכל עת וזמן שיראה בעיני וכו' יען וביען ששתיקתי זאת לאו מחמת מחילה וכו' בכגון דא ודאי דאין צריך למחות בסוף כל ג"ש אחר שפי' במחאתו שכל עת וזמן שיראה בעיניו יטול את שלו מידו וצריך המחזק ליזהר בשטרו לעולם. עכ"ל הרב ויאמר יצחק ז"ל. וכמהר"ש אן' דאנאן הי"ו כתב עליו וז"ל ואחמ"ר לא זכיתי להבין דבריו דכל מה שהראיך זה בלשון מחאתו נכלל במלות _____ מה שכתבתי בנדון מהרש"ך ק"פ מעות צ"ל אלף ושמנה מאות מעות כמו בנדון המסירות שהם אלף ושמנה מאות אוקיות שהם ק"פ מתקאלים: קצרות שבלשון המחאה שכתב מר"ן וכו' וכו'. וסברת כמהר"ש הי"ו היא שאין חילוק בין הלשונות ובכל לשון שיאמר אין מוטלת מחאתו אלא לג"ש דוקא וצריך למחות בסוף כל ג"ש. וכתב וז"ל והראיה לזה דהאי דינא הוא מימרא דר"ל משמיה דבר קפרא כמ"ש בפ' חזקת ד' ט"ל ולשון המחאה שכתב מר"ן ס"ד היא מימרא דרב זביד דל"ח ורב זביד לא הוה בימי בר קפרא וא"כ מי שם פה לאדם לומר דהא דאמר בר קפרא צריך למחות בסוף כל ג"ש קאי אלישנא דרב וביד ואפ' דאכתי עדיין לא נולד רב זביד אלא ודאי דכל קפרא קאמר האי דינא על כל לשון המועיל במחאה ואם בדברי מר"נ יכול ה' ויאמר יצחק לומר דקאי אמ"ש בס"ד במימרא דבר קפרא דהוא מרה דשמעתא לא מצי למימר הכי ואם יש צד לידחק ולומר הכי אף בבר קפרא קשיא לן טובא שהרי התם אמור בש"ם גידל בל מניומי הויא ליה מחויאתה למחויי אשכחנהו לרב הונא ולחייא בר רב ולרב

חלקיה בר טובי דהוו יתבי ומחא קמייהו לשנה הדר למחויי אמרו ליה לא צריכת הכי אמר רב כיון שמחה שנה ראשונה שוב א"ץ למחות ע"כ ופי' רשב"ם והתוס' בד"ה כיון שמיחה וכו' שוב א"צ למחות עד ג"ש ואין לפרש דא"ץ למחות עד עולם דא"כ פליגי אדר"ל והו"ל למימר ר"ל אמר ע"כ. הביטה וראה כמה דחקו עצמם רשב"ם והתוס' כי היכי דלא נימא דפליגי רבנן דאמרו לגידל בר מניומי שוב א"ץ למחות אדר"ל משום בר קפרא מדקאמר אמר ר"ל ולא אמר ר"ל אמר ופי' בדוחק דשוב א"ץ למחות דאמור רבנן היינו עד ג"ש ולדברי הרב ויאמר יצחק דס"ל דע"ך לא אמר ב"ק דצריך למחות בסוף כל ג"ש אלא בדלא פי' כ"כ אבל בדפירש כל ימי הארץ וכו' במחאה אחת סגי אמאי לא פי' רשב"ם והתוס' מאי דאמרו ליה הני רבנן לגידל בר מניומי כיון שמיחה שנה א' שוב א"צ למחות היינו דא"צ למחות עד עולם כפשטא דמלתא ונימא דגידל בר מניומי פי' במחאתו לעולם ובזה לא פליגא אדר"ל ואתו דברי רבנן כפשטן דהא ודאי גידל בר מניומי לא הוה ידע מימרא דר"ל וגם מדרך המערערים לומר בהמחאתם עד עולם אלא ודאי דבכל גווני המחאה קאמר ר"ל דצריך למחות בסוף כל שלש שנים ולא שני ליה בין מחאה למחאה.עכ"ל כמהר"ש נר"ו. ואשר אנכי אחזה לי דאחר המחילה ראיה זו מהש"ס לא חזינא דמ"ש ולשון המחאה שכתב מר"ן היא מימרא דר"ז וא"כ מי שם פה לאדם לומר דהא דאמר ב"ק צריך למחות וכו' קאי אלישנא דר"ז ואפשר דאכתי עדיין לא נולד ר"ז וכו' לא כך היא המדה ולאו אקרקפתא דגברי סמכינן אלא אנו סומכין על הש"ס כלאמר על מסדרי הש"ס והם הביאו בש"ס כל הלכה בשם אומרה וכאן בענין המחאה קבעו בדף ל"ח ענין המחאה כיצד תהיה וקאמר הש"ס היכי דמי מחאה אמר רב זביד פליגא גזלנא הוא וכו' פליגא גזלנא הוא דנקיט לה לארעא בגזלונתא ולמחר תבענא ליה בדינא הויא מחאה הרי שהביא לנו הש"ס לשון המחאה כיצד תהיה בשם רב וביד דהוא מארה דשמעתא וקבע הלכה כמותו. ובדף ט"ל הביא הש"ס מימרא דר"ל משום ב"ק דצריך למחות בסוף כל ג"ש. ונוכל לומר דהאי דינא דצריך למחות בכל ג"ש קאי דוקא אם עשה המחאה כלישנא דאמרה ר"ז פליגא גזלנא הוא ולמחר תבענא ליה בדינא התם דוקא צריך למחות כל ג"ש הא אם אמר בלשון המחאה כלישנא דכתב הרב ויאמר יצחק דהוא שבכל עת וזמן שארצה אני תובע' אותו בדין התם הועיל לו המחאה לכל ימי חייו וא"ץ למחות כל ג"ש. ואין אנו צריכים לומר דבר קפרא הוא הוא דקאי על רב זביד שעשה תמיהתו כמהר"ש הי"ו בחרדה גדולה מי שם פה לאדם וכו' דאכתי עדין לא נולד וכו' אלא מה שאנו אומרים הוא דהש"ס שקבע שני הדפים אחד ללמד לנו לשון המחאה ונקבע דין זה בדף ל"ח והאחר הוא דצריך למחות כל ג"ש וכל אחד שמא

דמאריה עליה הראשון משם ר"ז והשני משם ר"ל משום ב"ק דהש"ס כך ס"ל דהאי דינא דצריך למחות בכל ג"ש קאי דוקא אם עשה המחאה בלשון דאמר ר"ז שנכתב למעלה מזה אבל אם יהיה האופן כמ"ש הרב ויאמר יצחק שבכל עת וכו' התם תועיל מחאה אחת לכל ימי חייו. ומה שכתב כמהר"ש הי"ו ואם יש צד לידחק ולומר הכי אף בבר קפרא אם לזה נתכוון זה אינו דוחק כלל. שזהו פשט פשוט. גם הראיה שהביא מדברי התוס' דאמאי הוצרכו לדחוק עצמם ואמאי לא אוקמוה דמאי דאמרו ליה הני רבנן לגידל בר מניומי שוב א"ץ למחות הוא לעולם ומחאתו דגידל בר מניומי היתה באופן שכתב הרב ויאמר יצחק שפירש במחאתו לעולם גם בזה נ"ל אהמ"ר דאינה ראיה משום דתוס' ס"ל דמיירי הש"ס בגוונא חדא של מחאה והוא הלשון שלמד לנו רב זביד שנזכר בש"ס ולא ניחא להו לומר דאיירו בגוונא אחריתי שלא נזכר. ואני הבאתי ראיה פשוטה שאין עליה תשובה שאין חילוק בין הלשונות ובכל אופן שתהיה המחאה צריך למחות בכל ג"ש והדבר מוכרע מעצמו שהרי רב זביד כל עיקרו הוא ללמד דעת את העם כיצד יעשו המחאה ולא יאבדו זכותם שעל מה ששאל הש"ס היכי דמי מחאה השיב רב זביד ואמר פלנא גזלנא הוא לא הויא מחאה פלנא גזלנא הוא דנקיט לה לארעאי בגזלונתא ולמחר תבענא ליה בדינא הויא מחאה הרי שרב זביד בא ללמד לנו לשון המחאה כיצד תהיה כדי שתועיל ואמר שזה הלשון יועיל וזה הלשון אינו מועיל ואי איתא לדברי הרב ויאמר יצחק ז"ל שיש לשון שמועיל לכל ימי חיי האדם ולא יצטרך למחות בכל פעם למה רב זביד שבא ללמד לנו לשון המחאה שתועיל למה אמר לנו לשון מחאה שאינו מועיל כי אם לשלש שנים וצריך האדם לטרוח בכל פעם לחזור ולמחות הי"ל לרב זביד ללמד לנו הלשון שמועיל פעם אחת בכל חיי האדם והוא בגוונה דאמרה הרב ויאמר יצחק ז"ל אלא ודאי שאין חילוק בין הלשונות ובכל גוונא שתעשה המחאה ובכל לשון שתהיה אינה מועלת אלא לשלש שנים ותל"מ:

כתוב בספר אשר לשלמה הנד"מ להרב כמהר"ש אן' דאנאן הי"ו דף ס"ג ע"ב וז"ל. ונלע"ד דאף אם היה המוריש חי ובא לב"ד ובידו הני שטרי ריעי וטען ואמר שהיה בידו שטר מכר אחר כראוי אלא דלאחר עבור שני חזקה לא נזהר בו לשמרו ונאבד ממנו ואלו נמצאו לו בדרך מקרה די"ל שהוא נאמן וחזקתו חזקה דאף. דקי"ל הבא לדון בשטר וכו' ואינו נאמן וכו' ונתבטלה החזקה וכו' ה"ד היכא דראינו ריעותא בפנינו דבתחי' אמר דאית ליה שטר וכשאמרו לו להביאו חזר ואמר שנאבד חזינן ריעותא בדבריו שאם האמת אתו שהיה לו שטר באותו פרק שאמר שי"ל שטר היה זהיר ביה או היה מביאו מתחלה אבל היכא דלא חזינן ריעותא ואפשר לומר כי האמת כן הוא וכו' וחזקתו קיימת

ודומה לזה מצי' להאורו"ת ז"ל שכ' ליישב מאי דק"ל להי' ב"ח ז"ל דמה יעשה זה שאבד שטרו רמז דבריו הש"ך ז"ל יעו"ש וכ' האורו"ת ז"ל דלק"מ דפשיטא אם מתחי' בא לב"ד ואמר שאבד שטרו דמהימן וזה עיקר טעמא של החזקא דאחר ג"ש לא מזדהר אינש וכו' משא"כ זה שבא ואמר ששטרו בידו ואח"כ כשאמרו לו הב"ד להביא השטר אמר שנאבד בזה ריעותא לפנינו ולא שייך עוד ג"ש נזהר דהא הודה שהיה נזהר עד בואו לב"ד וכיון שבא לב"ד הי"ל להזהר יותר דהא רואה שי"ל מעוררין וכו' עכל"ה יעו"ש ונראה דה"ה בהא דהביא שטר ריע בידו וטען שהיה בידו שטר כשר וכו' דליכא שום ריעותא לפנינו כי לפי דבריו דרך מקרה נמצא זה השטר ואפשר לו' שהאמת כן הוא וזה פשוט דלא דמי למ"ש הפוס' שאם נמצא בטל שהיו העדים קרובים או פסולים ומכ"ש אם היה מזוייף דנתבטלה החזקה דהתם ודאי סמך חזקתו על האי שטרא הוי ושטרא אין כאן חזקה אין כאן משא"כ כשבא ואמר דחזקתו היתה על סמך השטר כשר שהי"ל ונאבד ואלו בדרך מקרה נמצאו וכו' וכמ"ש עוד טעמא אחרינא איכא להאמינו במה שאמר שהי"ל שטר כשר וכו' מכח מגו שאם היה רוצה היה בא בחזקתו חזקת ג"ש שי"ל ולא היה ממציא שום שטר ריע לפני ב"ד ודומה למ"ש מר"ן ז"ל בס"ס קמ"ו הביא המערער עדים וכו' וזה טוען לקחתיה ממך וכו' והרי שטרי מקויים טען המערער שהוא מזוייף והודה לו וכו' אבל שטר כשר הי"ל ונאבד וכו' הואיל ואלו רצה היה עומד בשטרו שהרי מקויים הוא ה"ז נאמן וכו' וכו' ה' הסמ"ע שם דמיירי שלא החזיק ג"ש ושכ"כ הטור בשם רשב"ם והרא"ש ז"ל לאפוקי רי"ב ז"ל שם שפי' דמיירי בהחזיק וכן מסיק הש"ך ז"ל דלא כהב"ח ז"ל שפסק כדעת רי"ב ז"ל יעו"ש הרי התם מטעם מגו שהיה עומד בשטרו וכו' הוא נאמן לומר ששטר אחר הי"ל ואבד אף שלא הי"ל חזקה שנים אף אנן נמי נימא היכא דאית ליה חזקה דנאמן לומר שטר אחר כשר וכו' במגו דאם היה רוצה לא היה ממציא זה בפני ב"ד והיה זוכה בחזקתו דוקא. עכ"ל. ואחר המחילה כל הדברים הללו מלי דכדי נינהו ובחנם הטריח עצמו לכתוב דברים פשוטים שאפילו האפרוחים שעדין לא נפתחו עיניהם יודעים אותם ולא יטעו לומר בהפך שאבד חזקתו מחמת שטר פסול שהמציא לפני ב"ד והגע עצמך שהמעשה היה שראובן החזיק בשדה אחד ג"ש כדין וי"ל עדי חזקה בא שמעון וערער עליו שהשדה הוא של אבותיו ויש לו עדים על זה טען ראובן לפני ב"ד אמת הוא שהשדה היא של שמעון שירש אותה מאבותיו אבל קניתיה ממנו ועוד זה מדבר הוציא מאפונדתו שטר קנין איך קנה אותה משמעון והראה אותו לב"ד ואמר להם דעו לכם רבותי ששטר קנין זה שאני מראה לכם מכיר אני בו שהוא פסול שחתום בעדים קרובים או פסולים וכיוצא וכשהכרתי בו שהוא פסול השתדלתי

עם שמעון עד שעשה לי שטר אחר כשר וכשהחזקתי בשדה זו ג"ש שוב לא נזהרתי בו ונאבד ממני ושטר זה שאני מראה לכם איני חושש לו ואיני סומך עליו כלל ועיקר וכלל ועיקר סמיכתי הוא על השטר הכשר שנאבד ממני. נמצא שזה האיש דבר כל דבריו וגלה מצפוני לבו לפני ב"ד והכל בב"א שעקר סמיכתו לא היתה על שטר זה הפסול שהראה לב"ד ללא צורך וכל היתר כנטול דמי וכמו שהראה להם נייר חלק דמי שאין בו שום תועלת האם מפני זה יהיה ס"ד למימר שיצא חייב בדינו ויאבד חזקתו עד שהוצרך להביא ראיות שחזקתו קיימת? ומה מגו צריך כאן דבשלמא בההיא דס"ס קמ"ו דמתחלה המחזיק אתא ואייתי בידיה שטר שהודה לבסוף שהוא מזוייף ובא בזרוע בכח השטר ההוא וכשטען עליו המערער שהוא מזוייף הודה לו אבל שטר כשר הי"ל ואבד התם אי לאו מגו שאלו רצה היה עומד בשטרו שהרי מקויים הוא איך נאמין אותו שהיה לו שטר אחר כשר ואבד? אבל במציאות זה שמתחלה ועד סוף אמר האמת כנתינתו ולא העלים דבר שהשטר ההוא שהראה לפני ב"ד היה מכיר בו שהוא פסול ולא סמך עליו כלל ועיקר סמיכתו לא היתה אלא על השטר הכשר שאבד מה מגו צריך? והמגו הוא שאם היה רוצה לא היה ממציא זה לפני ב"ד כאלו הראות שטר זה שאינו אלא חתיכת נייר בעלמא עושה רושם. ועוד אטו בשופטני עסיקינן ומה ראה על ככה האיש המחזיק ומה הגיע אליו שיראה שטר פסול לב"ד ויכניס עצמו בספק כיון שי"ל עדי חזקה וטענה שהי"ל שטר ונאבד ויכול לזכות בדינו בשופי באין מכלים למה יכניס עצמו בספק ויראה שטר פסול לב"ד ויודה לפניהם שהוא מכיר בו שהוא פסול הלא תראה שמכח קושייא זו נשתנה הדין בין הפוסקים בהדיא דסי' קמ"ו הביא המערער וכו' וז"ל רבינו הטור שם בא המחזיק מכח שטרו שיש לו שטר שקנאה המערער והמערער טען שהוא מזוייף והודה לו המחזיק אלא שאמר שטר כשר היה לי ואבד ואמרתי וכו' אם הוא בענין שיכול לקיימו וכו' אז נשבע שהוא כדבריו ומעמידים הקרקע בידו ופירשו ר"ח ורב אלפס וכו' וה"ר יהודה ברצלוני כתב בשם הגאונים דמשום שטרא לחוד לא היה מחזיקים בידו אלא מיירי שהחזיק בו ג' שנים כראוי ולא נהירא דא"כ מה צריך שטרא עכ"ל. ואמת אגיד שבשטפא קמייתא לא הייתי מבין מה ר"ל רבינו הטור ומה היא כוונת קושייתו דא"כ מה צריך שטרא ואחר ההתבוננות מעט פירשתי דבריו על נכון ומצאתי שכך פירש הגאון מהרו"ך בפרישתו בפירוש שני) קש"ג) וכוונת רבינו הטור בקושייתו היא שאם כדברי הגאונים שהמחזיק החזיק בשדה זו ג"ש הוא דנאמן ומעמידים השדה בידו א"כ אדם זה שיש לו חזקה בדינה ויכול לזכות בדינו בשופי בחזקה וטענה ששטר הי"ל ואבד למה לו ולצרה שיבא לפני בי"ד בשטר מזוייף ויכניס עצמו בספק שאפשר שתצא לו תקלה

ממנו ומכח קושיא זו פסק הטור דהכא איירי שאין לו שום חזקה של ג"ש וכל כחו לא בא אלא בשטר זה וכשטען עליו המערער שהוא מזוייף הודה לו אבל טען שהיה לו שטר אחר כשר ונאבד לו שהוא נאמן בטענתו ומעמידין השדה בידו וכן פסק מר"ן והאחרונים הכי דמכח קושיא זו נשתנה הדין בין הפוסקים ואנן ניקו ונעשה ממנו דין חדש? וקודם לזה כתב שם וז"ל ולכאורה דכמו זה נחשב לומר בכגון נד"ד אם יש לפקפק מדינא בשטרות אשר המציא והנם בטלים וכו' שהיה בידו שטרות אחרים ונאבדו ממנו אחר עבור שני חזקה וכו' וכמש"ל דהא חזינן דהני שטרי ריעי נזהר בהם לשומרם וכו' ואיך ולמה השטר העיקרי אשר בו סמך חזקתו לא נזהר בו אתמהה ואולם הא לאו מלתא היא דאנן ביורשים קיימינן וכו' דלא ידעי במלי דאבוהון ויש לנו לומר שהאמת כן הוא דבהני שטרי ריעי לא נזהר בהם לשמרם ובדרך מקרה נמצאו אצל היורשים וחזקת אביהם היה על סמך השטר האחר שנאבד ממנו אחר עבור שני חזקה ונלע"ד דאף אם היה המוריש חי וכו'. עכ"ל. לא ידענא פלפול זה מה טיבו ומימי לא ראיתי תמהה כזאת איך הרע נמצא והטוב נעדר? והלא מקרי הזמן הם כך ולמה הצדיקים מתים קודם זמנם והרשעים מאריכים ברעתם? וכתב לישב התמהה ברמה והנשגבה ההיא דהכא ביורשים קיימינן התם הוא שיכול להיות בדבר הזה ששטרי ריעי ימצאו והטובים יאבדו אבל במוריש בעצמו לא יתכן זה ואח"כ כתב ונלע"ד אף אם היה המוריש חי וכו' והרי זה סותר את עצמו דאף במחזיק בעצמו אפשר ואפשר להיות וא"כ התמהה מעיקרא ליתא. ועוד מה הועיל בישובו דהכא ביורשים קיימינן וכי היורשים מצאו אלו השטרות הללו ברחובות קריה? והלא באמתחות מורישם מצאו אותם וא"כ חזינן שהמוריש בעצמו נזהר בשטרות הפסילים ולא נזהר בטובים. ועוד שאחר המחילה כל הפלפול הזה אין בו לא טעם ולא ריח ולא שום תועלת לענין המבוקש ובחנם הטריח את עצמו ואת קולמוסו לכתוב דברים שאינם צריכים אתמהה. ובההיא דלעיל דסי' קמ"ו אעתיק דברי הפרישה שהבאתי וז"ל. ומש"ר ול"נ דא"כ מאי צריך שטרא פי' דמלשון הגמ' ומפירושיה משמע דמשום שהיה יכול לקיים השטר האמינוהו בטענתו לומר ששטר מעליא הו"ל ואבדו הלא אף אם לא היה יכול לקיים השטר אין מוציאין הקרקע מידו מכח החזקה ואמרינן דודאי שטר מעליא הוה ליה גם י"ל דה"ק דא"כ דהמעשה בגמרא היה דבעל השטר כבר החזיק ג"ש כראוי למה היה מכניס עצמו בספקא לבא מכח שטרו כיון שידע באמת שהוא מזוייף ולא ירא לנפשו שמא יוודע הזיוף ומוטב היה לו לבא מכח חזקה ולומר שטר היה לי ונאבד מידי ול"ד למ"ש לעיל ר"ס ק"מ וכו' עכ"ל. והפירוש השני הוא שנתכוונתי לו אני עני וכמש"ל. והפירוש הראשון שפירש הגאון ז"ל תם אני ולא אדע אם הדברים הללו

יש להם איזה כוונה שלא הגעתי להבינה דאיך יתכן בעולם לומר שאף אם לא היה יכול לקיים השטר אין מוציאין הקרקע מידו מכח החזקה ואמרינן דודאי שטרא מעליא הוה ליה? והלא כל חזקה צריכה טענה לומר קניתיה ממך וזה שטר קנייני או שאחר עבור ג"ש לא נזהרתי בשטרי ונאבד ממני האמנם אם זה בא בשטרו מזויף ואינו יכול לקיימו דלית ליה שום מגו איך אפשר לומר שיזכה בדינו וישאר עומד בשדהו דאמרינן דודאי היה לו שטר מעליא? ואני אומר שבלי ספק שדברי הגאון הללו יש להם איזה הבנה שלא הגיע לה שכלי וכעת דברי הגאון הללו בפירושו הראשון בקישיית הטור צריכים לי תלמוד. והרב"ח ז"ל כתב בענין זה וז"ל. והרי"ב כתב בשם הגאונים וכו' ולא נהירא דא"כ מה צריך שטרא. ולפע"ד נראה ליישב דדעת הגאונים היא דאע"ג דבטוען מעיקרא שטר הי"ל ואבד נאמן כשהחזיק ג"ש ולא צריך לשום שטר מ"מ אם טען מעיקרא מנך זבינתיה והא שטרא וכשא"ל שטרא זייפא הוא הודה שהוא מזוייף ושטר כשר הו"ל ואבד כדאמר בגמ' בהך עובדא התם ודאי מכח שטרא לחודיה לא היינו מחזיקים בידו כיון דשטרא מזוייף הוא וחספא בעלמא הוי אלא א"כ דהחזיק בו ג"ש כראוי דהשתא מחזיקים בידו הקרקע ונאמן במגו דאי הוה בעי לא ה"ל להראות שום שטר והיה נאמן בטענת שטר הי"ל ואבד כיון דאכלה של חזקה עכשיו נמי דמודה דשטר זה מזוייף הוא ושטר כשר הי"ל ואבד נמי נאמן ולא דמי להא דתנן בפ' ג"פ הבא לידון בשטר ובחזקה נידון בשטר דברי ר' והכי קי"ל דצריך לברר דשטר כשר הוא ואם אינו מברר מוציאין אותה מידו וכדלעיל בסי' ק"מ סעיף ג' דשאני התם דלא קא טעין שטר כשר הי"ל ואבד אלא בא לידון בשטר זה בלחוד ובחזקה הילכך אם אינו מברר דשטר זה כשר הוא מוציאין מידו אבל הך עובדא דבגמ' בטעין שטר כשר הי"ל ואבד קמיירי אם החזיק בה ג"ש נאמן אע"פ שמודה ששטר זה מזוייף הוא. ולפע"ד נראה דדברי הגאונים עיקר שהרי בכל התלמוד לא אמרינן מגו אלא היכא ששתי הטענות יכולים להיות אמת ובשתיהן יכול לזכות אלא שהאחת יותר, טובה מן האחרת וכן פירש רשב"ם הכא וכ"כ הרא"ש בעובדא דלאו קא מודית לי דהאי ארעא דידי היא וא"כ הכא אי לאו דאכלה שני חזקה כראוי היאך אפשר שיהיה זוכה בטענה זו דשטר זה מזוייף הוא ושטר כשר הי"ל ואבד דכיון דמודה דשטר זה פסול הוא ולא החזיק בה ג"ש אין לו שום זכות בקרקע על ידי טענה זו ולא שייך להאמינו במגו אלא ודאי הוא כדברי הגאונים וכדפרישית והכי נקטינן ודלא כמו שכתב מהרו"ך ע"ש. עכ"ל הרב"ח ז"ל. ואיני יורע מה הבין הרב"ח ז"ל בקושיית הטור שכתב ולא נהירא דא"כ מה צריך שטרא. שבא ליישבה ובמה יישב אותה ובמאי דפתח לא סיים דמתחלה כתב ולפע"ד נראה וישב דדעת הגאונים היא

דאע"ג דבטוען מעיקרא שטר הי"ל ואבד נאמן כשהחזיק ג"ש ולא צריך לשום שטר. סיום הדברים הללו היו צריכים להיות "הכא צריך לשטר" כדי ליישב קושיית הטור שכתב "דא"כ מה צריך שטרא") יהיה הפירוש כמו שיהיה) והוא סיים שמ"מ אם טען מעיקרא מנך זבינתה וכו' התם ודאי מכח שטרא לחודיה לא היינו מחזיקים בידו וכו' אלא א כ דהחזיק בו ג"ש כראוי וכו' כאלו דקושיית הטור היתה על החזקה למה צריכה ובא ליישבה דצריכים אנו לחרקה. באופן שהדברים הללו הם מגומגמים לפע"ד. ומ"ש בסוף דבריו. ולפע"ד נראה דדברי הגאונים עיקר שהרי בכל התלמוד לא אמרינן מגו אלא היכא ששתי הטענות יכולים להיות אמת ובשתיהן יכול לזכות אלא שהאחת יותר טובה מן האחרת. דברי הרב הללו צריכים לי תלמוד שהרי גם כאן שתי הטענות יכולים להיות אמת אלא שהאחת יותר טובה מן האחרת ובכל אחת מהן יכול לזכות הטענה האחת שהוא טוען עכשיו אחר שהודה ששטר זה מזוייף הוא שטר אחר הי"ל ואבד ולפי דבריו בטענה זו לבדה יש בה די והותר לזכות בקרקע שאם היינו מאמינים אותו שהי"ל שטר אחר כשר ונאבד בודאי שהיה זוכה בדינו אלא שאנו חוששים שמא משקר היא ולא היה לו שום שטר כשר ולפיכך צריכים אנו למגו ואנו אומרים שאם הוא משקר הי"ל לשקר בטענה אחרת טובה ממנה שיאמר ששטר זה הוא שטרא מעליא ולא יודה שהוא מזוייף ויכיל לקיים אותו ע"י עדים שקרים שזייפוהו לו או אם הוא שטר אמנה יכול לקיימו על ידי עדים כשרים שחתמוהו לו או עדים אחרים שיכירו חתימתם וכמ"ש כל זה בפוסקים ולפיכך מאמינים אותו בטענה זו שאומר שטר הי"ל ואבד אף אם לא החזיק ג"ש. ומה שהביא מדברי הרא"ש בעובדא דלאו קא מודית לי וכו' התם ודאי בטענה אחת אינו יכול לזכות אף אם נאמין אותו בה דז"ל הרא"ש שם ההוא דאחר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא שהיא שלי ועדים לא היו לו שהיתה שלו מדקאמר ליה לאו קא מודית לי דהאי ארעא דידי היא אלמא צריך היה להודאתו א"ל מפלניא זבנתה דאמר לי דזבנה מנך ואי הוה טעין זבנתה או קמאי דידי זבנה מנך ההוא דזבינתה מניה מהימן שהפה שאסר וכו' אמר רבא דינא קאמר ליה שהרי אינו יודע שהיתה של אותו שמכרה לו אם לאו והו"ל כהכיר בה שאינה שלו של מוכר ויחזירנה לו למערער ויגבה מעותיו מן המוכרה לו כדאיתא בפ"ק דב"מ ואע"ג דליכא עדים למערער שהיתה שלו לא מהימנינן ליה במגו דאי בעי אמר מנך זבנת ואכלת שני חזקה דלא שייך מגו אלא בשתי טענות שבכל אחת מהן יכול לזכות אלא שהאחרת יותר טובה מן האחרת אבל הכא אפי' אי מהימנת ליה במאי דקאמר מפלניא זבנית דאמר לי דזבנה מנך אין לו בקרקע כלום שהרי הודה שהיתה של המערער וגם הודה שאין יודע שלקחה ממנו אותו שמכרה לו דהא

לא טעין דזבנה מנך קמאי דידי הילכך יחזיר קרקע למערער דלא אתי ספק ומוציא מידי ודאי כך פירש רשב"ם עכ"ל הרא"ש ז"ל וכתוב בהגה וז"ל ואפי' החזיק בה ג"ש כיון דלא טעין ברי לי וגם אין עדים שהחזיק בה המוכר יום א' מוקמינן ביד המערער ואם לא החזיק בה שלש שנים וכו' עכ"ל. וא"כ מה דמות יערוך הרב"ח ז"ל הך דשטרא זייפא עם ההיא דהרא"ש בעובדא דלא קמודית לי וכו' דהתם הדברים כפשטן דלא שייך מגו אלא בשתי טענות שבכל אחת מהן יכול לזכות אלא שהאחרת יותר טובה מן האחרת והתם באותה טענה שטען מפלניא זבנתה דאמר לי דזבנה מנך המחזיק בעצמו הוא יודע ועד שאותה טענה לא שוויא ולא מדי ואינו יכול לזכות בה בקרקע כיון שהוא בעצמו מעיד על עצמו שאינו יודע אם המוכרה לו קנאה מבעליה או לא ולא שמע דבר זה אלא מפי המוכרה לו וא"כ איך נאמר האמין אותו בטענה זו במגו שהיה יכול לטעון מנך זבנתה ואכלתיה שני חזקה? שהרי אף אם נאמין אותו שאומר אמת שהמוכרה לו אמר לו שקנה אותה מזה המערער לא יוכל לזכות בה וכאלו לא טען כלום דמי אבל הכא בטענה זו שטוען ששטר כשר הי"ל ואבד אם הדבר אמת הרי זוכה בקרקע אלא מפני שאין אנו מאמינים אותו בטענה זו צריכים למגו שאם הוא משקר הי"ל לטעון טענה אחרת טובה ממנה שיאמר שטר זה שטרא מעליא הוא ואין מי שיכול להכחיש אותו וכמש"ל. גם מה שהביא מרשב"ם ז"ל בעובדא דהכא דשטרא זייפא איני יודע מה הביא דז"ל הש"ס שם. ההוא דאמר לחבריה מאי בעית בהאי ארעא א"ל מנך זבנתה והא שטרא א"ל שטרא זייפא הוא גחין לחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא מיהו שטרא מעליא הו"ל וארבח ואמינא אינקיט האי בידאי כל דהו אמר רבה מה לו לשקר אי בעי אמר ליה שטרא מעליא הוא א"ל רב יוסף אמאי סמכת אהאי שטרא האי שטרא חספא בעלמא הוא עכ"ל הש"ס ופירש רשב"ם אמאי קא סמכת אהאי שטרא דהא שני חזקה ליכא והא שטרא חספא בעלמא הוא וכיון דאודי אודי ולא דמי לשאר מה לו לשקר שבגמרא ששני טענות יכולים להיות אמת אותה שהוא טוען ואותה שהיה יכול לטעון ולא טען דאמרינן מגו אבל הכא דמי למה לו לשקר במקום עדים שהרי כל כחו וחזקתו בקרקע זו ע"י האי שטר הוא והיאך נאמר מה לו לשקר בשטר זה אי בעי אמר שטרא מעליא הוא והלא מודה שהשטר פסול והודאת בע"ד כמאה עדים ואלו באו שני עדים שאמרו שהוא פסול ליכא תו מה לו לשקר עכ"ל רשב"ם ז"ל. וכוונת רשב"ם ז"ל היא לתת טעם לרב יוסף שחלק על רבה שאמר מה לו לשקר אי בעי אמר וכו' ולמה רב יוסף חלק עליו ואמר דלא אמרינן מגו כמו שהקשו התוס' שם בד"ה אמאי ע"ש. ולזה אמר רשב"ם ז"ל דטעמא דרב יוסף הוא שכיון שהודה שהוא מזוייף תו לא אמרינן מה לו לשקר דהודאת בע"ד כמאה

עדים ומגו במקום עדים לא אמרינן וס"ל לרשב"ם דכל כחו בטענה זו הוא מאי דאמר והא שטרא וכיון דהודה שהוא מזוייף בטלה טענתו והרא"ש שם הקשה עליו וכתב וז"ל וליתא להאי טעמא דעיקר טענתו היינו הא דקאמר מנך זבנתה והשטר אינו כי אם לראיה בעלמא וטענתו יכול לקיים במאי דקאמר שטרא מעליא הוא או בטענה אחרת ע"י מגו ואין הודאתו מכחשת טענתו כלל דהו"ל למימר מגו עכ"ל. ואנא זעירא הוקשה לי על התוספות דאמאי לא הזכירו דברי רשב"ם שתירץ קושייא זו ואף שתירוצו הוא דחוי היה להם להביאו ולדחותו כמו שהביאו תירוץ הריב"ם ודחו אותו וצ"ע. הדרן להרב"ח ז"ל דהביא דברי הרשב"ם הללו לסייע לדבריו שהרי רשב"ם לא אתא אלא להסביר דברי רב יוסף שחלק על רבה והוא ענין אחר ולא נגע ולא פגע במה דכתב הרב"ח ז"ל דלא אמרינן מגו אלא כששתי הטענות יכולות להיות אמת שגם כאן שתי הטענות יכולות להיות אמת וכמש"ל אלא שרשב"ם נתן טעם לרב יוסף למה חלק על רבה מפני שהוא מגו במקום עדים. באופן שכל דברי הרב"ח ז"ל במקום הזה צע"ג כדי להבינם. שוב ראיתי להרש"ך ז"ל שכתב על דברי הרב"ח הללו שאינם נכונים מכמה טעמי ע"ש ודו"ק: